

Nr 556

Av herr Heckscher m. fl., *angående hjälpen till utvecklingsländerna.*

(Lika lydande med motion nr 470 i Första kammaren)

De svenska insatserna för utvecklingsländerna bygger på gamla traditioner.

Genom Röda korset och Rädda barnen har svensk hjälp av väsentlig betydelse lämnats. Genom svensk mission, som i dag verkar i mer än trettio länder i alla världsdelar, har ett imponerande arbete utförts. Det har inriktats inte bara på religiösa utan även på sociala och ekonomiska problem.

I kyrkor och frikyrkor insamlades under 1962 — det år för vilket senast tillgänglig statistik föreligger — över 26 milj. kronor till missionen. En mycket stor del av dessa pengar gick till u-hjälp, och därtill en väl fungerande u-hjälp, som redan för flera decennier sedan funnit sin form. Missionen drev 1962 — för att nämna några exempel — 1 824 bottenskolor med över 156 000 elever samt 23 realskolor och läroverk med 9 000 elever. I missionssjukhus och sjukstugor vårdades på en gång 105 000 patienter; i 135 polikliniker togs närmare 800 000 patienter emot för över två miljoner behandlingar.

Även på andra vägar — icke minst genom svensk industri — har svensk biståndsverksamhet förekommit. Den av statsmakterna beslutade biståndsverksamheten, som för nästkommande budgetår av Kungl. Maj:t föreslagits uppgå till drygt 115 milj. kronor, sker dels genom FN och dess fackorgan, dels genom nämnden för internationellt bistånd (NIB) och dels, i vad avser det finansiella biståndet, genom finansdepartementet.

Liksom andra västeuropeiska länder känner Sverige sitt ansvar för utvecklingsområdena och dess människor. En mycket stark opinion stöder tanken på att vi skall göra *vår* insats. Vi följer med intresse och sympati de nya folkens strävan, i Afrika och annorstädes, efter större självbestämmanderätt, mer eget inflytande över de egna angelägenheterna och den egna framtiden. Många av dessa folk har lång väg fram till vår kulturella, ekonomiska och tekniska standard, men det är vår plikt att vara dem behjälpliga på vägen.

Att vi inte nöjt oss med allmänna sympatiuttalanden för den frigörelseprocess som pågår utan försöker vara med och bidra till att de materiella förutsättningarna för en lugn utveckling i demokratisk riktning kan växa fram är helt i linje med vår allmänna inställning. Vi har inga politiska bi-

avsikter med denna verksamhet. Försöken — framför allt på kommersiell bas — att etablera ett tekniskt och ekonomiskt samarbete med de nya folken har förmått att på ett alldeles särskilt sätt fånga uppmärksamheten och människornas fantasi. Detta är glädjande och uppmuntrande. Det är en effektiv dementi på det ofta hörda påståendet, att vi svenskar är så djupt engagerade i våra egna frågor, att vi alldeles förlorat känslan för den värld i vilken vi lever.

Syftet med den svenska biståndsverksamheten är — och måste självfallet vara — att den hjälp vi ger skall underlätta utvecklingsländernas framstegsprocess, så att de så snart som möjligt blir i stånd att kulturellt, ekonomiskt och socialt lösa sina egna problem. Därvid är det inte minst viktigt att hjälpen i den utsträckning det är möjligt sker på kommersiell basis, exempelvis genom att svenska företag placerar pengar och objekt i de nya länderna. På grund av de många hinder som för närvarande föreligger för kapitalets internationella rörlighet, bl. a. valutaregleringar, politisk instabilitet och risker för konfiskation av kapital och egendom, måste företagens kapitalinvesteringar i främmande länder omges med riskgarantier. Risktäckningen kan ske genom ömsesidiga åtaganden inom näringslivet, men det kan också betecknas som en naturlig uppgift för staten att direkt eller via särskilda exportkreditinstitut i större utsträckning än för närvarande ställa sig som garant för politiskt riskabla investeringar. Med hänsyn till frågans komplicerade karaktär synes förslag redan till innevarande års riksdag vara önskvärda. Förebilder i fråga om investeringsgarantier finns redan i en rad andra länder, exempelvis USA, Västtyskland och Norge, varför en utredning relativt snabbt torde kunna framlägga konkreta förslag.

Målsättningen på längre sikt för den svenska biståndsverksamheten är att en procent av nationalinkomsten skall disponeras för ändamålet. När vi når den kommer den att kräva omfattande medel. Sett i förhållande till dagens nationalinkomst skulle medlen för utvecklingshjälp uppgå till ca en miljard kronor.

En hjälpverksamhet av denna storleksordning ställer alldeles speciella krav på administration och planering. Uppfylles inte dessa krav löper vi risk att de satsade medlen inte ger avsedd effekt. Tyvärr har det också visat sig att betydande brister i planläggningen och administrationen av hjälpverksamheten för närvarande föreligger. Den kritik som under det sista halvåret riktats mot den svenska biståndsverksamhetens inriktning och organisation har visserligen lett till att den gjorts till föremål för översyn. I årets statsverksproposition, bilaga 5, förutsätter departementschefen att de resultat som den fortsatta översynen kan föranleda skall få ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsak bestämma. Med hänsyn till frågans vikt och framtida omfattning anser vi att den svenska biståndsverksamhetens administration, planläggning och inriktning bör bli föremål för en betydligt bredare upplagd utredning. Denna utredning bör enligt vår uppfattning framför allt ha till

syfte att söka nå en administrativ samordning av den av statsmedel finansierade biståndsverksamheten och den på kommersiell basis grundade. Genom en sådan samverkan förstärks den totala biståndseffekten. En koordinering av statlig — multilateral eller bilateral — samt enskild verksamhet är många gånger förutsättningen för genomförandet av kommersiella insatser.

Utredningen bör enligt vår mening utifrån de förutsättningar en sådan samordning skapar också anvisa klara principer för biståndsverksamhetens inriktning. Därvid måste det vara en primär uppgift för de svenska insatserna att hjälp i första hand ges till de länder som på relativt kort tid kan anses bli ekonomiskt och socialt självständiga. Detta aktualiserar bl. a. frågan om den geografiska inriktningen av biståndsinsatserna, som enligt vår mening i dag alltför ensidigt koncentrerats till vissa områden, medan andra, som exempelvis Sydamerika, ej blivit föremål för svenska insatser.

Med hänsyn till den framtida biståndsverksamhetens omfattning är det också angeläget att frågan belyses även sett ur den svenska utrikeshandels synpunkt. Vissa valutafrågor torde i detta sammanhang också bli aktuella.

Förutom biståndsverksamhetens allmänna inriktning och administrativa uppläggning är det av största vikt att utbildningsfrågorna för den personal som sätts in i biståndsarbetet — främst då vid fältprojekten — noga överväges. De erfarenheter som hittills gjorts styrker oss i den uppfattningen. Framför allt måste man tillrättalägga undervisningen så att den anpassas till de aktuella tjänstgöringsförhållandena. Det gäller inte bara språkutbildningen utan också en ingående undervisning om landets religion, seder och rättsförhållanden. Enligt vår uppfattning bör härvid, liksom vad gäller delar av administrationen av biståndsverksamheten, kontakt tas med företrädare för missionen och andra organisationer, som — inte minst inom exportindustrien — sedan lång tid tillbaka har en rik erfarenhet på detta område.

I samband med planeringen av den framtida biståndsverksamheten är det naturligt att en koordination sker i förhållande till den biståndsverksamhet som bedrivs av övriga europeiska länder. Detta sker enligt vår mening bäst genom en svensk anslutning till DAC (Development Assistance Committee) — den kommitté inom OECD som handlägger och samordnar flertalet OECD-länders biståndsfrågor. Något skäl för Sverige, som ju är medlem i OECD, att stå utanför DAC har vi svårt att finna. Det måste tvärtom vara en angelägenhet att vi tillsammans med övriga europeiska länder kan diskutera och planera biståndsverksamheten. En fastare samordning emellan OECD-ländernas biståndsinsatser måste anses vara av avgörande betydelse för den totala biståndsverksamhetens effektivitet och genomslagskraft. En svensk anslutning till DAC bör därför snarast ske.

Som vi tidigare framhållit finns i dag en stark och naturlig opinion inom landet, vilken stöder tanken på att Sverige skall lämna *sitt* bidrag till utvecklingsländerna. Samma opinion kräver emellertid att de pengar som av

allmänna medel anslås kommer till bästa användning. Det är vår bestämda uppfattning att en parlamentarisk utredning med inslag även från de organisationer som redan tidigare tagit aktiv del i det internationella biståndsarbetet kommer att bidra till en ökad förståelse och känsla för det arbete det här är fråga om. Detta är inte minst angeläget enär en viss del av det förtroendekapital som de svenska insatserna ägt vad gäller biståndsverksamheten sannolikt gått förlorad i samband med de uppdragade bristerna inom NIB.

Det finns även andra sätt att gentemot opinionen skapa större garantier för insyn i den svenska biståndsverksamheten, främst då vad avser de fältarbeten som i dag bedrivs i NIB:s regi. En sakrevision av denna del av NIB:s verksamhet, verkställd av statskontoret, skulle på ett helt annat sätt ge allmänheten möjlighet att följa de svenska insatserna på detta område.

Aberopande det ovan anförda hemställas,

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

dels om skyndsam utredning angående införandet av investeringsgarantier,

dels om utredning angående biståndsverksamhetens administration, planläggning och inriktning,

2. att riksdagen måtte besluta

dels om svensk anslutning till OECD:s kommitté för utvecklingshjälp — Development Assistance Committee (DAC),

dels om att statskontoret fortlöpande skall få i uppdrag att granska den av nämnden för internationellt bistånd (NIB) bedrivna biståndsverksamheten i vad avser dess fältprojekt.

Stockholm den 26 januari 1964

Gunnar Heckscher

Gösta Bohman

Leif Cassel

Rolf Eliasson

Nils G. Fröding

Tage Magnusson

Eric Nilsson

Sixten Palm

Karin Wetterström